

Josef Regner zemřel dne 11. května 1852 a byl pohřben na Staroměstském hřbitově v Náchodě. Dne 10. srpna téhož roku prohlásil po zkoušce školní mládeže podkrajský hejtman vrchlabský Jan Nepomuk Lhota (1811–1890), že pohřešuje muže „o blaho mládeže, občanů, ba celého národu tak velezasloužilého. Cítíte, koho míním? Ano, jeť to bývalý Váš pastýř duchovní, děkan, vikář, ředitel, učitel, Regner. Noste a ctěte až do pozdního stáří památku jeho vděčně v srdcích svých“.⁸³

• • •

Z memoranda Josefa Regnera

„Hraničí přímo s nemožností, žádá-li se na učiteli, aby se na hlavní škole vzdělal za půl roku na učitele lidu. Na tom nemohou ničeho změnit ani pokračovací školy ani dozorčí orgánové školní. A kde vzítí věcné znalosti přírodopisné, fyzikální, chemické, mechanické, technologické a hospodářské, když se tomu nikde neučili? Trvá léta, nežli duchovní správce nebo katecheta setřese 18letý prach školní a naučí se s lidem mluvit srdečně, srozumitelně a působivě. Mimo to, jsou přísně vázání systémem a vysazují se podezření novotářů a liberálů, odchýlí-li se v něčem od předepsané osnovy. Učitel postupuje tudíž nejbezpečněji, neuchyluje-li se od znění školní knihy a zákonů, vykládá-li katechismus, naučí-li děti malovat úhledná písmena, plynně číst a čtyřem základním výkonům početním, i když se neoteplí srdce pro vše dobré a šlechetné a nenaplní odporem ke vši špatnosti, i když z nedostatku vědomostí přírodovědných neporozumí hospodářské nebo technické knize nebo místo dělení násobí. Je naprosto nemožné, aby pomocník z 12 zl. ročního platu, který často dostává toliko ústy a na papíře, si pořizoval oděv a obuv, psací potřeby a knihy, aby učitel za 100 zl. uživil a ošatil sebe a svou rodinu, a když se byl dostatečně potahal o ubohý plat s úřadem, rychtářem a rodiči, aby radostně, horlivě a s láskou vyučoval a budil v mládeži tytéž vlastnosti. Pták zpívá, když se nasytil a usouzenému obličejí sluší spíše vzdech nežli zpěv. Pravé vzdělání lidové a zvláště průmyslové vzdělání mládeže je pro Čechy k jejich zeměpisné poloze v Evropě, zvláště pro přelidněné Podkrkonoší, nezbytným požadavkem doby. Ale tu je nutně potřebí odborně vzdělaných a řádně placených učitelů a vlastních ústavů vzdělávacích. Co si má pomyslet prostý člověk o zřízeních našich nižších i vyšších ústavů vzdělávacích, když úředník, lékař nebo kněz po 14letém studiu si nedovede přišít knoflík, zaraziti hřebík, saditi a zušlechtiti stromek, vsednout na koně, nerozezná pšenice od ovsu, zkrátka, když nerozumí praktickému životu. Odtud odpor proti školám, děti se v nich učí všemu možnému, jen ne tomu, čeho v životě potřebují. Někteří učitelé a profesori jen proto jsou ustanoveni a placeni, aby byli postrachem mládeže a kladli překážky postupu nejschopnějších mladých lidí, odnímající jim všechnu chuť, nebyla-li snad jejich přízeň vykoupena. Příčiny skrovného vzdělání lidu a jeho tělesného úpadku leží tedy hlouběji a sluší se hledati větším dílem jinde nežli v jeho nejstálosti a nedbalosti. Další příčinou je hojné pití kořalky, ve kterémžto jedu utápějí své starosti a bídu. Za dva groše chudák zapomíná

83) Tamtéž, s. 179.